

BREUER MARCELL

köztéri emlékoszlop pályázat

2023

BÍRÁLAT ÉS EREDMÉNY

A Dél Dunántúli Építész Kamara nyilvános, névalírással alkotói pályázatot hirdetett egy Breuer Marcell emlékére felállítandó emlékoszlop tervezésére.

A DDÉK fontosnak tartja egy olyan köztéri tárgy felállítását, mely információt ad Breuer Marcell életéről, és munkásságáról, és megjelenésével felhívja a figyelmet annak jelentőségére. Erre alkalmas helyszín - a Várossal történt előzetes egyetértés alapján - a **Breuer Marcell sétány** nyugati szakasza mellett fekvő zöldfelület. A 2010-ben kialakított útvonal a Tudásközpontot és a Kodály Központot, mint a város két kiemelkedő, építészeti példamutató kulturális intézményét köti össze a Pécsi Tudományegyetem keleti kampuszával.

A 2023. március hónapban meghirdetett alkotói **pályázat célja** olyan köztéri tárgy megalkotása, mely:

- kifejezi a pécsiek tiszteletét Breuer Marcell munkássága előtt,
- méltó módon ad tájékoztatást személyéről,
- megjelenésében és anyagában kreatív,
- a megjelölt költségkereten belül reálisan megvalósítható.

A Kiíró szándékosan nem képzőművészeti alkotásként, vagyis nem szoborként jelölte meg a megvalósítandó köztéri tárgyat, mert véleménye szerint annak megfogalmazásában az **építészeti gondolkodás és a tárgytervezői megközelítés** a meghatározó. Az építészek erőfeszítése az emlék létrehozásában egyúttal régi adósságuk lerovása is a szülőföldjétől eltávolodott, de attól el nem szakadt Kolléga előtt. A pályázatot a Magyar Építész Kamara tagja között hirdette meg, biztatva őket, hogy a lehető legszélesebb körben keressenek együttműködő partnereket a társművészetek területein. Ezzel együtt – elsősorban a művészeti ágak között nehezen meghúzható határok miatt – az alkotói munkából nem zárta ki a képzőművészeket, akiket elsősorban együttműködésre, együttgondolkodásra biztatott.

Az emlékoszlop lényegi eleme a rajta elhelyezett szöveges információ, mely az életút legfontosabb elemeiről ad tájékoztatást. A **kötelezően elhelyezendő szöveget** – előzetes véleményeztetés, és lektorálás után - a Kiíró adta meg magyar, és angol fordításban. A felületen elhelyezendő volt még egy QR kód, mely olyan internetes felületre mutat, ahol Breuer életművéről további információt lehet kapni.

Figyelembe kellett venni, hogy a választott anyag, és megmunkálásának technikája

- legyen tartós, és kültéri felállításra alkalmas,
- legyen méltó Breuer szellemiségéhez, alkotói nagyságához, kreatív gondolkodásához,
- adjon megfelelő felületet a jól látható, és jól olvasható információknak.

A megadott **bírálati szempontok** a következők voltak

- a kiírás tárgyának és céljának egyedi megjelenítése az építészet és társművészetek korszerű eszköztárával,
- a tervezett pályamű gondolatisága, színvonala, eredetisége,
- a pályaműnek a helyszínhez való illeszkedése,
- a megvalósítás becsült költségének illeszkedése a megadott keretekbe.

A teljes megvalósításra – beleértve a tervezést, kivitelezést, felállítást, szállítást, engedélyezési költségeket és a tiszteletdíjat – a Kiíró maximum **bruttó 10 millió Ft-ot irányzott elő**.

A felkért 7 tagú szakmai Bíráló Bizottság tagjai a következők voltak:

- Molnár Csaba építész, a DDÉK elnöke
- Horváth András építész, a DDÉK alelnöke
- Tőrös Ágnes építész, a Magyar Építőművészek Szövetségének delegáltja
- Pinczehelyi Sándor grafikus, festő, Kiváló Művész, Pécs MJV Művészeti Tanácsának tagja
- Bachmann Bálint Prof. Dr., a PTE PMMIK Breuer Marcell Doktori Iskola vezetője, Ybl díjas
- Lukáts István állami főépítész, Baranya Megyei Kormányhivatal
- Pál Zoltán szobrászművész, Munkácsy Mihály-díjas

A pályázatra a megadott határidőig **20 pályamű érkezett be**. A benyújtott anyagok kivétel nélkül megfeleltek a pályázati kiírás feltételeinek. A pályázatok szerzői a következők (a beérkezés sorrendjében számozva):

1. Márton Csilla
2. Kiss István
3. Vincze László-László Helga
4. Vadász Bence-Lukács Péter
5. Angster Eszter-Szép Lajos
6. Bakucz András-Bukits Zoltán-Krenner Barna
7. Fülöp Tibor-Tóth Márton-Benkő Diána
8. Emődi-Kiss Tamás-Emődi_Kiss Bálint
9. Bencze Zoltán
10. Máté Tamás-Vass-Eysen Áron
11. Gothárd Erzsébet-Kappéter Ákos
12. Baranyai Bálint-Paári Péter
13. Füleki Gábor
14. Szilágyi Ádám-Angelidisz Aphrodite
15. Istók Julianna
16. Szabados András
17. Jahoda Róbert-Borbás Dorka
18. Gyulovics István-Nagy Balázs
19. Labádi Zoltán
20. Rádóczy (f) László-Orosz Klára-Rádóczy Bálint

A pályázók nevének teljes körű nyilvánosságra hozatalára a meghirdetés névalírásos jellege miatt, a bekért, és kapott hozzájáruló nyilatkozatok alapján van lehetőség. Ugyan ezen ok miatt, és azért is, mert a Kiíró véleménye szerint a pályázat anyaga közérdeklődésre is számot tarthat, a beérkezett munkák tervlapjait a Kiíró közzéteszi.

A beérkezett pályaműveket a teljes létszámban üléselő Bíráló Bizottság 2023. május 8-án értékelte, azt eredményesnek ítélte meg, és **több megvalósításra alkalmas javaslatot is kiválasztott.**

1. helyre rangsorolta, és megvalósításra javasolja a 10. sorszámú pályaművet, melynek szerzői

Máté Tamás építész és Vass-Eysen Áron építész (Bivak studio Kft.)

2. helyre rangsorolta a 16. sorszámú pályaművet, melynek szerzője

Szabados András építész

Megosztott 3. helyre rangsorolta a 8. sorszámú pályaművet, melynek szerzői

Emődi-Kiss Tamás építész és Emődi-Kiss Bálint grafika, látványterv készítő

Megosztott 3. helyre rangsorolta a 20. sorszámú pályaművet, melynek szerzői

Rádóczy (f) László vezető építész és belsőépítész tervező, Dr. habil. Orosz Klára szobrászművész és Rádóczy Bálint grafikus, képzőművész

A Bíráló Bizottság egyhangúlag döntött, hogy a rendelkezésre álló szerény díjazási keretet a díjazottak között egyenlően osztja el, tehát **minden díjazott bruttó 100 ezer Ft díjat vehet át.**

A Bíráló Bizottság köszönetét fejezi ki valamennyi pályázónak, hogy munkájukkal hozzájárultak az emlék felállításának első lépéseihez. A legfontosabb eleme a pályázatnak, hogy felhívta a figyelmet Breuer életművének, és életútjának mai napig megkerülhetetlen értékeire. Hasznos, és tartalmas javaslatok születtek, melyek összességükben is méltó módon mutatják meg az építészek közösségének elkötelezettségét hivatásuk képviselőit, és híres pályatársuk bemutatására.

Az eredményről és bírálatról a pályázók e-mail útján értesítést kapnak. A pályázati anyagot, az eredményt és a bírálatot a Kiíró a saját honlapján közzéteszi, és eljuttatja a MÉK, a MÉSZ, és a szakmai médiumok felé. A későbbiekben a Kiíró keresi a módját, hogy a nyertes munkák kiállítás formájában is láthatóak legyenek.

Részletes bírálat

1. helyre rangsorolt **10. sorszámú pályamű**, melynek szerzői

Máté Tamás építész és Vass-Eysen Áron építész (Bivak studio Kft.)

A javaslat egy látványos, izgalmas, és szerkezeti megoldásában kísérletező ülőpad központba helyezésével teremt szellemi kapcsolatot Breuer munkásságával. A pad az innovációt, a teremtő bátorságot jelképezi, de ugyanakkor lehetőséget ad az egyszerű hétköznapi használatra is. A lebegő szerkezet sokak érdeklődését felkeltheti, a várhatóan finoman remegő, mozgó beton tömb kipróbálásával együtt jár a burkolatba öntött feliratok szemlélése, az információk befogadása. A léptéke, pozíciója jól megél a Tudásközpont mellett. A sétány járdája mellé helyezett együttes egyértelműen a fő közlekedési irányhoz rendeli azt, ami jó megoldás.

A BB néhány ponton javaslatot tesz a kompozíció alakítására, továbbfejlesztésére. A pad szerkezeti részleteinek kidolgozásánál a biztonságra, és tartósságra kell törekedni. Megfontolandó a pad közelebb helyezése a járdához, miáltal a padon ülve az út, és a mögötte elhelyezett feliratos járófelületek irányába is lehet fordulni. A feliratos mezőnél figyelembe kell venni a terep enyhe lejtését, mely hasznos lehet a rálátás, de a csapadék elvezetés szempontjából is. A feliratok tipográfiájánál az olvashatóságra kell törekedni, és érdemes grafikust bevonni a munkába. A költségeket ellenőrizni szükséges.

A BB összességében egy erős szellemi alapon álló, izgalmas, és ténylegesen köztéri szerepet betöltő alkotás megvalósulásának lehetőségét látja a pályázatban.

2. helyre rangsorolt a **16. sorszámú pályamű**, melynek szerzője

Szabados András építész

A köztéren ismert hirdető berendezések minőségi átírata, formai utalással Breuer egyik legismertebb ablak motívumára, és ebből származtatva egy optikai játékra. Az acél keretbe átlósan beültetett felület hordozza az információt, míg a peremek tükröződő rozsdamentes acéllemez felületei részben megidézik az ablak motívumot, részbe tükröződésükkel térben változó látványt hoznak létre. A terv kissé elnagyoltan mutatja be az optikai játék valós megoldását, és megjelenését -. ebben a vonatkozásban még bizonyosan tovább kell gondolni. Amennyiben a magyar, és angol szöveg két oldalon helyezkedik el, úgy célszerű a geometriailag azonos megoldás. A tárgyat a pályázó a sétány, és a zöldben futó járda közé helyezi, ezáltal egyik vonal sem élvez prioritást. A környezetre javasolt burkolati rendszer ebben a formában eltűzött, az átlós vonal megtartása mellett is keresni kell kisebb felületet érintő beavatkozási módot.

Megosztott 3. helyre rangsorolt a **8. sorszámú pályamű**, melynek szerzői

Emődi-Kiss Tamás építész és Emődi-Kiss Bálint grafika, látványterv készítő

Egy igazán érdekes alapötlet, mely talán megért volna még további gondolkodást. Breuer életművében az ablak motívum mellett nyilván a csővázás szék a másik ikonikus elem. A cső közterületi megjelenése önmagában lehet érdektelen (közmű, korlát, játék, stb.), de lehet izgalmas, mert térbelisége, alakíthatósága számtalan lehetőséget rejt. Az eltorzított szék, befordított (felborult) ülőfelülettel nem távolodik el a fejünkben azonnal megjelenő Wassily széktől, és statikai, biztonsági kérdéseket is felvet, vagy nyitva hagy. Az „ülőfelületen” megjelenő felirat kicsit méltatlan, és valószínűleg nehezen olvasható. Ezzel együtt a BB tartalmaz vitát folytatott a cső-szobor esztétikai problematikájáról, és az elszalasztott – de nem elfelejtendő - lehetőségről, amit megköszön az alkotónak.

Megosztott 3. helyre rangsorolt a 20. sorszámú pályamű, melynek szerzői

Rádóczy (f) László vezető építész és belsőépítész tervező, Dr. habil. Orosz Klára szobrászművész és Rádóczy Bálint grafikus, képzőművész

A méretében is jelentős lapos, trapéz alaprajzú oszlop két részből áll. Az alsó betonból készülő magas lábazati felület hordozza a felirati mezőt, míg az azonos alaprajzú finombeton táblákkal burkolt felépítmény ad helyet az ablak motívumokból szerkesztett kompozíciónak. Az üveg betétek színe a Bauhaus által is használt alapszínekre, míg azok áttetszései a világ sokféleségére utal. A hatást belső világítás egészíti ki. Korrekt, részleteiben is megalapozott javaslat. Az oszlop elhelyezését összefüggésbe hozza a Tudásközpont nyugati homlokzatának átlós kivetített vonalával, vállalva, sőt hangsúlyozva a szellemi összetartozást.

A BB véleménye szerint a javasolt elhelyezés az oszlop mérete miatt már nem egyértelmű, az új, hangsúlyos elem megbontja a könyvtár épület ténylegesen meglévő auráját, és kérdéses lehet annak alkotójának egyetértése is. Ettől függetlenül az oszlop, mint szabad térben megjelenő elem önállóan is megállja (meg kell állja) a helyét. A méret kérdésessé teszi, vajon nem lépi-e át a befogadhatóság határát, és persze az anyagi lehetőségeket is?

Általános értékelés

A 20 pályázat alapvetően 20 önálló gondolatot fogalmazott meg. A legtöbb pályázatban megjelenik Breuer életművének egy olyan formai eleme, amiből az átlagember valamilyen módon asszociálhat a munkásságára. A leggyakoribb a csővázás szék, mely önmagában nyilván egy határozott, és egyértelmű utalás, de sajnos nem közterületi használatra lett tervezve (1., 5., 12., 13., 19.). Formai átírata izgalmas kísérlet lehet, melyre szintén érkezett jobban (8., 10.), vagy kevésbé jól sikerül javaslat (13., 19.). A térbeli plasztikát, és az információt hordozó felületet sajnos egyik javaslat sem tudta meggyőző módon kombinálni.

A másik gondolati iránynak lehet tekinteni a Breuer építészeti alkotásaihoz kapcsolódó motívum keresést. Ilyen a Whitney Múzeum (jelenleg már Metropolitan Museum of Art Breuer néven szereplő) épületének térbeli trapéz ablak motívuma (3., 11., 16., 20.) vagy ennek sziluettje (9., 14.), bejárati előtetője (5.). Ehhez hasonlóan kisebb, vagy nagyobb elvonatkoztatással jelenik meg a beton szerkezetekre, vagy utalás néhány munkában (2., 6., 14., 15.).

A direkt utalás nélküli jelkép megfogalmazásának szándéka hozta talán a legizgalmasabb, de néha túldimenzionált, esetenként ezzel együtt járóan a megvalósíthatóság határait szétfeszítő megoldásokat (4., 7., 10., 18.). Ezek között a Kíró szándékainak is megfelelően jelenik meg a Breuer szellemiségéhez a megoldás újszerűségében utat kereső megoldás, mely megmarad az építészeti, gondolkodás keretei között, és a szellem erejével változtatja azt művészeti értékévé (10.).

Külön úton járt egy pályázat, mely anyagában, formájában is függetlenítette magát az asszociációs lehetőségektől, és bár üveg kompozíciója érdekes együtthatásokat eredményezhet, de a megoldás nem szolgálja az információ olvashatóságát, a talapzat, és az abból kiálló üveglapok pedig nem jól átgondolt megoldást mutattak be (17.).

Pécs, 2023. május 8.

A Bíráló Bizottság